

POLSKA AKADEMIA NAUK
Instytut Historii

KWARTALNIK HISTORYCZNY

ROCZNIK LXIII

Nr 4-5

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE
WARSZAWA 1956

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK HISTORYCZNY

STUDIA POŚWIĘCONE NATALII GĄSIOROWSKIEJ

ROCZNIK LXIII

Nr 4-5

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE
WARSZAWA 1956

<http://rcin.org.pl>

KOMITET REDAKCYJNY

Aleksander Gieysztor, Leon Grosfeld, Witold Kula,
Bogusław Leśnodorski — redaktor
Janina Żurawicka — sekretarz

RADA REDAKCYJNA

Stanisław Arnold, Juliusz Bardach, Bronisław Biliński,
Iza Biezuńska, Rafał Gerber, Konstanty Grzybowski,
Henryk Jabłoński, Gerard Labuda, Kazimierz Lepszy,
Henryk Zieliński

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31
tel. 62051

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE — DZIAŁ CZASOPISM
WARSZAWA, KRAK. PRZEDMIESCIE 79

<i>Nakład 4335 + 129</i>	<i>Oddano do składania 21.VI.56</i>
<i>Ark. wyd. 50,8, ark. druk. 35</i>	<i>Podpisano do druku w sierpniu</i>
<i>Papier druk. sat. V kl. 70 g, 70 x 100</i>	<i>Druk uk. we wrześniu 56</i>
<i>Cena zł 30.—</i>	<i>Zamówienie 222 B-7-27280</i>

Drukarnia Naukowa, Warszawa, Sniadeckich 8.

S P I S T R E Ś C I

Część I

W pięćdziesięciolecie pracy naukowej Natalii Gąsiorowskiej	3
Bibliografia prac Natalii Gąsiorowskiej — oprac. Anna Ryńkowska	3

*

Janusz Deresiewicz — Zmiany w strukturze społecznej miast pod koniec istnienia Rzeczypospolitej szlacheckiej w zwierciadle przyjęć do prawa miejskiego	23
Jerzy Michalski — Plan Czartoryskich naprawy Rzeczypospolitej	29
Emanuel Rostworowski — Sprawa zaplecza przemysłowego dla armii na Sejmie Czteroletnim	44
Stanisław Hoszowski — Polski eksport wiślany w 1784 roku	64
Celina Bobińska — Pewne aspekty użytkowania „zakupnego” ziemi na materiale małopolskim	81
Jan Fijałek — Z zagadnień dobroczynności publicznej w łódzkim okręgu przemysłowym w XIX wieku	102
Zygmunta Mańkowski — Analiza klasowa plebsu Warszawy w latach 1820—31	116
Marian Tyrowicz — Drogi radykalizmu społecznego Aleksandra Puławskiego	127
Gryzelda Missalowa — Warsztaty municypalne w Łodzi	142
Stefan Kieniewicz — Echa „Trybuny Ludów“ we Włoszech	153
Stanisław Śreniowski — O „zarobkowaniu“ chłopów pańszczyźnianych w Królestwie Polskim w latach 40-tych i 50-tych XIX wieku	159
Witold Kula — Przemysł włókienniczy w Królestwie Polskim (1831—1861)	180
Jan Pazdur — Górnictwo i hutnictwo Zagłębia Staropolskiego w połowie XIX w. (1846—1864)	200
Konstanty Grzybowski — Burżuazja a obszarnicy w państwie konstytucyjnym	221
Ireneusz Ichnatowicz — Z badań nad kapitałem obcym w przemyśle łódzkim w latach 1860—1880	245
Kazimierz Popiołek — Koncentracja i centralizacja produkcji w górniczo-hutniczym przemyśle Górnego Śląska w II połowie XIX wieku	255
Jürgen Kuczyński — Bezwzględne zubożenie a sprawa wyżywienia w Niemczech	268
Helena Brodowska — Spory serwitutowe chłopów z obszarnikami w Królestwie Polskim w drugiej połowie XIX wieku	283

Z a n n a K o r m a n o w a — Z prac warszawskiego zespołu Komisji wydawnictw źródłowych do historii klasy robotniczej w Polsce	299
J a n i n a Ż u r a w i c k a — Lud w ideologii „Głosu“ (1886—1894)	316
I r e n a P i e t r z a k - P a w ł o w s k a — Z dziejów monopolizacji górnictwa i hutnictwa w Królestwie Polskim	341
J ó z e f D u t k i e w i c z — Szymona Askenazego poglądy na ruchy rewolucyjne	368
L e o n G r o s f e l d — Wpływ rewolucji lutowej na Królestwo w świetle świadectw austriackich	381
B o g u s ł a w L e ś n o d o r s k i — Niektóre zagadnienia dziejów Warmii i Mazur w latach 1918—1920	395
J ó z e f P o p k i e w i c z — F r a n c i s z e k R y s z k a — Górnśląski przemysł ciężki w latach 1922—1929	417
H e n r y k J a b ł o Ń s k i — Z tajnej dyplomacji Władysława Grabskiego w roku 1924	440
S t a n i s ł a w H e r b s t — Regionalne badania historyczne w przeszłości i w Polsce Ludowej	456

Część II

DYSKUSJA I POLEMIKA

H e l e n a M a d u r o w i c z — Supliki chłopskie XVIII wieku	469
--	-----

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

W sprawie publikacji traktatów państwowych Zakonu krzyżackiego z XV wieku — M a r i a n B i s k u p	486
Pod „gwiazdą przewodnią“ Rankego (Heinrich Ritter von Srbik, Geist und Geschichte vom deutschen Humanismus bis zur Gegenwart, Bd. I, II, (Monachium-Salzburg 1950, 1951) — J ó z e f D u t k i e w i c z — M a r i a n H. S e r e j s k i	503
Akta sejmikowe województwa krakowskiego, t. II, fasc. 1, 1621—1648, wydał Adam Przyboś, Kraków 1953, Polska Akademia Umiej. fasc. II, 1649—1660, wyd. tenże, Wrocław-Kraków 1955, Polska Akademia Nauk — Instytut Historii — W ł a d y s ł a w C z a p l i Ń s k i	512
W. M. Turok, Oczerki historii Awstrii 1918—1929 — M a r e k S o b o d e w s k i	517

ŻYCIE NAUKOWE W KRAJU

Dyskusja nad konspektem III t. Historii Polski — J a n i n a Ż u r a w i c k a	523
I posiedzenie Polsko-Niemieckiej Komisji Historycznej	527
Konferencja historyków w Olsztynie na temat dziejów Warmii i Mazur — T a d e u s z C i e ś ł a k	529
Z prac organizacji partyjnej w Instytucie Historii PAN — J e r z y J e d l i c k i — K r y s t y n a Z i e n k o w s k a	530
Walny zjazd jubileuszowy Polskiego Towarzystwa Historycznego	534

ZYCIE NAUKOWE ZA GRANICĄ

W sprawie oceny charakteru wojen francuskich w latach 1792—1813/14 — H e n r y k S c h e e l	536
Marksistowska literatura historyczna w Anglii — C h r i s t o p h e r H i l l	540
Z wydarzeń naukowych za granicą	546

*

Streszczenie w jęz. rosyjskim	550
Streszczenie w jęz. francuskim	553

СО Д Е Р Ж А Н И Е

Часть 1

K pięćdziesięcioletniu Naučnego Truda Natalii Gonсёrowskiej	3
Bibliografia трудов Наталии Гонсёrowskiej, обработала Анна Рынк- ковска	9
Януш Дересевич — Перемены в социальной структуре городов к концу существования дворянской Речипосполитой на фоне перехода к город- скому праву	23
Ежи Михальски — Проект Чарториских реформы Речипосполитой	29
Эмануэль Ростворовски — Вопрос промышленного тыла армии во время Четырехлетнего Сейма	44
Станислав Гошовски — Польский экспорт на Висле в 1784 году	64
Цэлина Бобиньска — Некоторые вопросы „закупного” пользования в другой половине XVIII века	81
Ян Фиялек — К проблемам общественной благотворительности в лод- зинском промышленном округе в XIX в.	102
Зыгмунт Маньковски — Классовая сущность пролетариата Варшавы в 1830/31 г.	116
Марьян Тырович — Пути социального радикализма Александра Пу- лавского	127
Гризэльда Миссалёва — Муниципальные мастерские в Лодзи	142
Стэфан Кеневич — Отклики „Трибуны Народов” в Италии	153
Станислав Срениовски — О „заработках” крепостных крестьян в Царстве Польском в 40-х и 50-х годах XIX века	159
Витольд Куля — Текстильная промышленность в Царстве Польском (1831—1861)	180
Ян Паздур — Горная и литейная промышленность в Старопольском бассейне в половине XIX в. (1846—1864)	200
Константы Гжибовски — Буржуазия и помещики в помещичье буржуазном государстве	221
Ирэнэуш Игнатович — Из исследований над иностранным капиталом в лодзинской промышленности (1860—1880 годах)	245
Казимеж Попиолэк — Концентрация и централизация производства в горно-литейной промышленности Верхней Силезии во второй половине XIX века	255

Юрген Кучински — Безусловное обеднение и продовольственный вопрос в Германии	268
Гелена Бродовска — Сервитутные тяжбы крестьян с помещиками в Царстве Польском во второй половине XIX века	283
Жанна Корманова — Из трудов варшавского коллектива комиссии по изданию первоисточников из истории рабочего класса в Польше	299
Янина Журавицка — Народ в идеологии „Голоса” (1861—1894)	316
Ирена Петшак-Павловска — Из истории монополизации горной и литейной промышленности в Царстве Польском	341
Юзеф Дуткевич — Взгляды Шимона Аскеназого на революционные движения	368
Леон Гросфэльд — Влияние февральской революции на Царство Польское в свете австрийских источников	381
Богуслав Лесьнодорски — Из истории Вармии и Мазурии в 1918—1920 годах	395
Юзеф Попкевич — Францишек Рышка — Тяжелая промышленность Верхней Силезии в 1922—1929 годах	417
Генрык Яблоньски — Из тайной дипломатии Владыслава Грабского в 1924 г.	440
Станислав Гербст — Региональные исторические исследования в прошлом и в Народной Польше	456

Часть II

ДИСКУССИЯ И ПОЛЕМИКА

Гелена Мадурович — Крестьянские выступления в XVIII веке	469
--	-----

РЕЦЕНЗИОННЫЕ СТАТЬИ И РЕЦЕНЗИИ

К вопросу о публикации государственных договоров Ордена Крестоносцев в XV веке — Марьян Бискуп	486
Под „Путевой звездой” Ранке (Heinrich Ritter von Srbik, Geist und Geschichte von deutschen Humanismus bis zur Gegenwart, Bd. I, II) — Юзеф Дуткевич — Марьян Г. Серэйски	503
Сеймиковые документы краковского воеводства, т. II, фасц. 1, 1621—1648 издал Адам Пшибось; фасц. II, 1649—1660, того же изд. — Владыслав Чаплиньски	512
В. М. Турок, Очерки истории Австрии 1918—1929 г. — Марек Соболевски	517

НАУЧНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В СТРАНЕ

Прения над конспектом III тома Истории Польши—Янина Журавицка	523
I заседание Польско-Германской Исторической комиссии	527
Конференция историков в Олыптыне на тему истории Вармии и Мазурии — Тадеуш Цесляк	529
Из трудов партийной организации Исторического Института Польской Академии Наук — Ежи Едлицки — Крыстына Зенковска	530

НАУЧНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ЗА РУБЕЖОМ

К вопросу оценки характера французских войн в 1792—1813/14 годах -- Гэнрык Шеель	536
Марксистская историческая литература в Англии — Христофер Гилль	540
Из научных событий за рубежом	546

S O M M A I R E

I-re partie

Les 50 ans d'activité scientifique de Natalia Gaşiorowska	3
Bibliographie des travaux de Natalia Gaşiorowska, élaborée par Anna R y n k o w s k a	9
J a n u s z D e r e s i e w i c z — Transformations de la structure sociale des villes vers la fin de la République nobiliaire, à la lumière de l'accès au droit municipal	23
J e r z y M i c h a l s k i — Projet des Czartoryski relatif à la réforme de la République nobiliaire	29
E m a n u e l R o s t w o r o w s k i — La question d'une industrie pour les besoins de l'armée à la Diète „de quatre ans”	44
S t a n i s ł a w H o s z o w s k i — Exportations polonaises de 1784 par la Vistule	64
Celina Bobinska — Les problèmes de l'usufruit d'„achat” et „trans- actions” sur les terres en village féodal	81
J a n F i j a ł e k — Sur les problèmes de bienfaisance publique de la région industrielle de Łódź au XIX-e s.	102
Z y g m u n t M a n k o w s k i — Caractère essentiel de classe de la plèbe de Varsovie pendant l'insurrection de 1830/31	116
M a r i a n T y r o w i c z — Voie du radicalisme social de Aleksander Pu- ławski	127
G r y z e l d a M i s s a l o w a — Ateliers municipaux de Łódź	142
S t e f a n K i e n i e w i c z — Echos de la „Trybuna Ludów” en Italie	153
S t a n i s ł a w Ś r e n i o w s k i — „Gains” des paysans serfs du Royaume de Pologne entre 1840 et 1860	159
W i t o l d K u l a — Industrie textile du Royaume de Pologne (1831—1861)	180
J a n P a z d u r — Industrie minière et métallurgique du Zagłębie Staro- polskie à la moitié du XIX-e s. (1846—1864)	200
K o n s t a n t y G r z y b o w s k i — La bourgeoisie et les grands proprié- taires fonciers dans l'Etat des grands propriétaires fonciers et des bourgeois	221
I r e n e u s z I h n a t o w i c z — Recherches sur le capital étranger dans l'industrie de Łódź entre 1860—1880	245
K a z i m i e r z P o p i o ł e k — Concentration et centralisation de la pro- duction dans l'industrie minière-métallurgique de la Haute Silésie dans la deuxième moitié du XIX-e s.	255
J ü r g e n K u c z y ŋ s k i — Paupérisation absolue et question de l'alimen- tation en Allemagne :	263

Helena Brodowska — Question des servitudes paysannes dans le Royaume de Pologne dans la deuxième moitié du XIX-e siècle . . .	283
Zanna Kormanowa — Certains travaux de la Commission de Varsovie concernant les publications des sources de l'histoire de la classe ouvrière en Pologne	299
Janina Żurawicka — Le peuple dans l'idéologie du „Głos” (1886—1894)	316
Irena Pietrzak-Pawłowska — Sur l'histoire de la monopolisation de l'industrie minière et métallurgique dans le Royaume de Pologne . .	341
Józef Dutkiewicz — Idées de Szymon Askenazy sur les mouvements révolutionnaires	368
Leon Grosfeld — Influence de la révolution de février 1917 sur le Royaume à la lumière des témoignages autrichiens	381
Bogusław Leśnodorski — Sur l'histoire de la Warmie et de la Masurie (Prusse Orientale) entre 1918—1920	395
Józef Popkiewicz — Franciszek Ryszka — L'industrie lourde de Haute Silésie entre 1922—1929	417
Henryk Jabłoński — Sur la diplomatie secrète de Władysław Grabski en 1924	440
Stanisław Herbst — Recherches historiques régionales dans le passé et en Pologne populaire	456

II-me partie

DISCUSSION ET POLEMIQUE

Helena Madurowicz — Suppliques paysannes au XVIIIe s.	469
---	-----

COMPTE RENDUS

Sur les publications des traités d'Etat de l'Ordre Teutonique au XV-e s. — Marian Biskup	486
Sous l'„étoile conductrice” de Ranke (Heinrich Ritter von Srbik, Geist und Geschichte von deutsche Humanismus bis zur Gegenwart, Bd. I, II. — Józef Dutkiewicz — Marian H. Serejski	503
Actes de diétines de la voïvodie de Kraków, t. II, fasc. I, 1621—1648, publiés par Adam Przyboś, Fasc. II, 1649—1660, pub. ib. — Władysław Czaplinski	512
W. M. Turok, Oczerki istorii Awstrii 1918—1929 — Marek Sobolewski	517

VIE SCIENTIFIQUE DU PAYS

Discussion sur l'ébauche du III-e t. de l'Histoire de Pologne — Janina Żurawicka	523
I-e séance de la Commission historique polono-allemande	527

Session des historiens à Olsztyn consacrée à l'histoire de la Warmie et de la Masurie (Prusse Orientale) — T a d e u s z C i e ś ł a k	529
Sur les travaux de cellule du Parti Ouvrier Unifié Polonais à l'Institut d'Histoire de l'Académie Polonaise des Sciences — Jerzy Jedlicki— Krystyna Zienkowska	530

VIE SCIENTIFIQUE A L'ETRANGER

Sur l'appréciation du caractère des guerres napoléoniennes entre 1792— 1813/14 — H e n r y k S c h e e l	536
Littérature historique marxiste en Angleterre — Christopher Hill .	540
Sur les événements scientifiques à l'étranger	546

POLSKA AKADEMIA NAUK
KOMITET NAUK PRAWNYCH

CZASOPISMO PRAWNO — HISTORYCZNE

T. I	(1948)	cena 12.00 zł	T. VI.z.2.	(1954)	cena 60.15 zł
T. II	(1949)	„ 10.00 „	T. VII,z.1	(1955)	„ 52.30 „
T. III	(1951)	„ 15.00 „	T. VII,z.2	(1955)	„ 49.10 „
T. IV	(1952)	„ 15.00 „	T. VIII.z.2	(1956)	„ 45.50 „
T. V	(1953)	„ 37.00 „	T. VIII.z.1	(1956)	„ 45.50 „
T. VI.z.1	(1954)	„ 45.50 „	T. VIII.z.2	(1956)	w druku

Wszystkie wymienione tomy są do nabycia w księgarniach naukowych Domu Książki. — Zamówienia na następne zeszyty Czasopisma Prawno-Historycznego kierować należy na adres księgarni Domu Książki, Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7.